

УДК 378.147

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-71-78

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Собченко Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
e-mail: sobchenkotetyana79@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9213-5556

У статті висвітлено досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні студентами педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти. Розкрито шляхи застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення здобувачами вищої освіти педагогічних дисциплін, а саме: використання засобів мультимедіа під час занять; застосування електронних матеріалів; створення та використання електронних і мультимедійних підручників із педагогіки, електронних наочних посібників; застосування тематичних Інтернет-ресурсів; робота з інформаційно-освітнім порталом кафедр, навчальною платформою Moodle на сайті закладу вищої освіти; ведення викладачами власних блогів; застосування програм для організації відеозв'язку і відеоконференції між учасниками освітнього процесу в режимі реального часу (Zoom, Meet); використання особистих інформаційно-комунікаційних сервісів (електронної пошти, додатків Viber, Telegram, Skype); залучення студентів до здійснення дослідницької діяльності із використанням ІКТ; залучення студентів до участі в інтернет-олімпіадах, конкурсах; використання комп'ютерних тестів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, педагогічні дисципліни, студенти, мультимедіа, ресурси, інтернет, сервіси.

Постановка проблеми. Сучасний світ розвивається стрімко й інтенсивно: постійно зростає обсяг інформації, у якій людина має орієнтуватися і володіння якою визначає якість її життя; інформатизація та технізація значно пришвидшили і спростили різні процеси в усіх сферах життя людини (виробництво, освіта тощо), і постійні інновації вимагають від особистості здатності до саморозвитку і самонавчання. Інформатизація освіти в сучасних умовах розвитку освіти стає необхідністю, оскільки відкриває учасникам освітнього процесу доступ до різної інформації, дозволяє їм навчатися в різний час і за різних умов, що забезпечує особистісну орієнтацію освітнього процесу, а також сприяє здійсненню зворотного зв'язку, рефлексії в навчанні і легшій адаптації особистості до навколишнього середовища й соціальних змін.

З огляду на це актуальним у системі освіти є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема у вищій школі, оскільки заклади вищої освіти готують майбутніх фахівців у різних галузях життя, діяльність яких визначатиме подальший розвиток країни та якість життя людей у майбутньому. Ці технології стимулюють пізнавальний інтерес студентів до навчання, сприяють розвитку їхньої самостійності і творчості у процесі пізнання, дозволяють урізноманітнити і полегшити освітній процес, навчитися використовувати можливості сучасних технічних засобів з пізнавальною метою. Використання ІКТ зараз – це вже вимога часу, а не лише ініціатива педагога і можливості закладу освіти.

Натомість, існують певні особливості застосування ІКТ при викладанні різних навчальних предметів. Так, при вивченні педагогічних дисциплін студентів націлюють не тільки на засвоєння навчального матеріалу, але й на вивчення специфіки застосування ІКТ в їхній власній подальшій викладацькій діяльності, а також особливостей сприйняття учнями інформації за їх допомогою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що певні аспекти проблеми використанні ІКТ в освітньому процесі сучасних закладів освіти стали предметом досліджень вітчизняних науковців. Так, суть та особливості використання інформаційних технологій у процесі навчання розкрито у працях Н. Вовковинської, Р. Гуревича, М. Кадемії, І. Крилова, Н. Обухової, К. Сиротенко, І. Ставицької, Н. Умецької, Л. Шевченко. Завдання та специфіка інформатизації освіти висвітлені в наукових розвідках В. Бикова, А. Гуржій, Ю. Дорошенка,

Л. Калініної, О. Китайцева, В. Косик, В. Лапінського, В. Мадзігона, О. Мельник, І. Свірепчук. Низкою вчених досліджувалися роль і місце ІКТ у процесі викладання різних дисциплін, зокрема: філологічних дисциплін (О. Семенов, О. Соколова, Г. Шелехова), психології (Т. Мандрико, Н. Михайленко), технічних дисциплін (Д. Вертипорох, С. Онищенко), природничих дисциплін (Ю. Краснобокий, І. Ткаченко). Проте досвід використанні інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні педагогічних дисциплін не мав достатнього висвітлення в науковій літературі, що і зумовило вибір теми дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні студентами педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Під час дослідження використано комплекс методів, а саме: загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння і класифікація наукових джерел), які сприяли визначенню ресурсів і можливостей використання ІКТ у процесі навчання в закладі вищої освіти; емпіричні методи (вивчення результатів освітньої діяльності студентів і викладачів), що дозволило узагальнити власний досвід використання ІКТ на заняттях у закладах вищої освіти та виокремити шляхи застосування цих технологій під час вивчення здобувачами вищої освіти педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність різних технологічних інструментів, ресурсів, що застосовуються задля забезпечення процесу комунікації, а також створення, збереження, поширення й управління інформацією [1]. Ці технології передбачають широке залучення комп'ютерів до процесу пізнання, мережі інтернет, телекомунікацій, електронної пошти, різних навчальних програм, додатків і сервісів.

Загалом, можна виокремити такі можливості використання ІКТ у процесі навчання в закладі вищої освіти [2; 3; 4]: ІКТ як засіб навчання (отримання нової інформації, її уточнення і розширення, тренувальні вправи); ІКТ як засіб наочності (перегляд рисунків, відеоматеріалів); ІКТ як засіб контролю (завдання для самоперевірки і контролю).

Слід відзначити, що в процесі вивчення педагогічних дисциплін («Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Педагогічний менеджмент», «Основи педагогічної майстерності» тощо) вирішальне значення має викладач, який організовує процес пізнання з використанням ІКТ, пояснює особливості роботи, активізує пізнавальну діяльність студентів і мотивує їх до навчання, здійснює відбір змісту навчального матеріалу, форм, методів та засобів навчання.

Перевагами застосування ІКТ під час вивчення педагогічних дисциплін можна назвати такі [4]: реальна можливість здійснення індивідуалізації та диференціації навчання; підвищення пізнавальної активності та мотивації студентів; інтенсифікація їхньої самостійної роботи; зростання обсягу виконаних завдань під час навчальних занять; розвиток уміння визначати й будувати освітню стратегію; розширення інформаційних потоків при застосуванні інтернету; можливість здійснення оперативного контролю і корекції освітнього процесу тощо. У практичній роботі застосування ІКТ орієнтується на принципи адаптивності, активності та діалогового характеру навчання; поєднання групової та індивідуальної роботи; збереження стану психологічного комфорту студентів; оптимізації процесу навчання [4].

Загалом, у процесі навчання студенти користуються інформаційними ресурсами (державні інформаційні ресурси, корпоративні сайти, сайти-візитки, портали інтернет-видання, ресурси новин), освітніми ресурсами (дистанційні курси, дистанційні інтернет-олімпіади і конкурси, бібліотеки та текстові сховища, енциклопедії, електронні видання, віртуальні музеї та виставки) й інтернет-сервісами: пошукові системи та каталоги, сервіси комунікацій (електронна пошта; форуми; чати; інтернет-пейджери), інтерактивні сервіси (інтернет-радіо; інтернет-телебачення), сервіси Веб 2.0 (блоги; соціальні мережі; колективні енциклопедії; фото-, відео, аудіохостинги; Вікіпедія), геоінформаційними системами [5].

Існують такі шляхи застосування ІКТ під час вивчення здобувачами вищої освіти педагогічних дисциплін:

– використання засобів мультимедіа під час занять, що передбачає поєднання і цифрове відтворення візуальних та аудіофайлів за допомогою сучасного інтерактивного програмного

забезпечення, технічних і програмних засобів. Завдяки цьому під час занять використовуються текстові файли, аудіофайли, анімація, графічні та відеозображення, а також їхнє поєднання (зокрема, у формі презентацій Microsoft Power Point, Adobe Flash, Powerbullet Presenter, OpenOffice.org Impress, PPT CREATE, ProShow Producer, Quick Slide Show, Corel Presentations, MySlideShow, Macromedia Flash [6]). Ці файли частково відтворюють текст лекцій або навчальний матеріал семінарських занять, доповнюють або пояснюють те, про що йде мова під час занять. Розробляючи презентації, ми виходили з особливостей концентрації уваги, сприйняття та запам'ятовування інформації студентами (не більше 20 слайдів, що висвітлюють ключові поняття теми, а останній слайд передбачає питання для рефлексії проведеного заняття; приємний світлий фон і чіткий шрифт тексту; чергування слайдів із різними формами подачі інформації: текст, відео, аудіо, схема, малюнок тощо).

Щодо відеофайлів, студенти найчастіше переглядають фрагменти різних уроків і навчальних ситуацій з метою їх розбору й аналізу, фрагменти реалізації різних принципів, форм, методів і прийомів навчання, фрагменти заходів та уроків, під час яких можна побачити впровадження різних освітніх технологій (вальдорфська педагогіка, здоров'язбережувальні освітні технології) тощо.

Важливим для студентів є також перегляд освітніх вебінарів (особливий тип веб-конференцій, що передбачають односторонній зв'язок [5], а зворотний зв'язок може встановлюватися обмежено) у записі або в режимі реального часу. Ці вебінари проводяться здебільшого для практикуючих учителів (адже проводяться фахівцями у галузі освіти і розглядають реальні проблеми, з якими стикається більшість педагогів) і мають на меті підвищення рівня їхньої професійної компетентності, але і для здобувачів вищої освіти, які вивчають педагогічні дисципліни, освітні вебінари є також інформаційно корисними і виступають засобом формування їхньої педагогічної культури й майстерності. Так, під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» студенти передивляються й обговорюють такі вебінари: «Частково-пошуковий метод навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці», «Національно-патріотичне виховання учнівської молоді», «Уроки із «родзинками» і без: як поєднати традиційні та інноваційні методики», «Інтернет-олімпіада як інструмент мотивації учнів під час дистанційного навчання», «Встигнути все, або сила планування для успішного вчителя» тощо; під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» актуальними є вебінари на такі теми: «Онлайн-сервіси для організації дистанційного та проєктного навчання: Trello, Basecamp, Asana», «Онлайн-дошка – допоміжний інструмент у роботі педагога», «Успішне дистанційне навчання: комунікація + прості вхід і вихід» тощо; на заняттях з «Основ педагогічної майстерності» студентам пропонується передивитися й обговорити такі вебінари: «Співпраця вчителя з батьками дитини з особливими освітніми потребами», «Лайфхаки зі створення ефективного плану-проєкту уроку» тощо.

Засоби мультимедіа значно полегшують сприйняття навчальної інформації, сприяють її кращій структуризації, раціональній організації навчального часу, виокремленню головного і встановленню логічних зв'язків між різними блоками навчального матеріалу, допомагають реалізовувати комунікативну взаємодію між учасниками освітнього процесу, а також унаочнюють процес навчання. Необхідно відзначити, що засоби мультимедіа нами використовуються під час кожного заняття з педагогічних дисциплін, і кожного навчального року база засобів мультимедіа переглядається, змінюється і доповнюється (відповідно до нових вимог і викликів, що постають перед системою освіти й суспільством, у цілому, змін у змісті навчальних дисциплін, актуальності питань, що вивчаються);

– застосування різноманітних електронних матеріалів: навчальних та робочих програм; планів лекційних і практичних занять; карт і схем, таблиць, ілюстрацій, збірників завдань; переліку тем для доповідей і повідомлень; питань і тестів для самоконтролю самооцінювання тощо;

– створення та використання електронних і мультимедійних підручників (із педагогічних дисциплін, а також предметів спеціальності студентів), аудіо та відео

енциклопедій, електронних наочних посібників. Як зазначають Д. Вертипорох і С. Онищенко, застосування таких підручників робить процес навчання індивідуалізованим, ефективнішим, продуктивнішим [7, с. 255]. Перевагами таких підручників є: легкість у їх використанні; наявність гіперпосилань у тексті, що дозволяє студентам, натиснувши на гіперпосилання певного поняття, відразу побачити його визначення або перейти на сторінку того параграфа чи розділу, де цей термін пояснюється більш детально (це допомагає уникнути можливих труднощів у сприйнятті та запам'ятовуванні навчального матеріалу, швидко і мобільно задовольнити пізнавальний інтерес студента або ліквідувати прогалину у його знаннях, показати логічні зв'язки між різними темами всередині навчальної дисципліни); можливість впливу на різні органи чуття особистості (в електронних і мультимедіа підручниках використовуються не лише текстові файли, але й звуковий супровід, анімація, якісна графіка). Окрім того, електронні наочні посібники містять схеми, таблиці, малюнки, що призначені для демонстрації під час занять за допомогою мультимедіа-проектору. Усе це сприяє кращому усвідомленню й ефективному опануванню студентами навчальної інформації, розвитку в них навичок організації самостійної навчальної роботи, вихованню працьовитості, наполегливості та відповідальності за результати власної навчальної діяльності;

– застосування тематичних інтернет-ресурсів: студенти залучаються до пошуку інформації за допомогою відповідних інформаційно-пошукових систем, відвідують сайти педагогічних журналів і газет, закладів освіти, віртуальних бібліотек (цифрових або електронних бібліотек, в які закладена звичайна бібліотека для читання книг та доступу до інших об'єктів) і віртуальних музеїв (веб-сайтів, що оптимізовані для експозиції музейних матеріалів із будь-яких галузей: від предметів мистецтва та історичних фактів до віртуальних колекцій і реліквій [5]), педагогічних фондів, громадських організацій, видавництва, що випускають літературу для педагогів («Основа», «Ранок» тощо), аби дізнатися про новинки навчальної літератури, що випускаються, блоги практикуючих учителів з метою вивчення досвіду їхньої діяльності, та інші сайти педагогічної спрямованості.

Слід зазначити, що окреме заняття відводиться для ознайомлення студентів з освітніми платформами та сайтами в контексті вивчення теми «Підвищення кваліфікації вчителів. Сертифікація та атестація вчителів». Тому особливе значення має відвідування сайтів (зокрема, coursera.org, prometheus.org.ua, ed-era.com, naurok.com.ua, vseosvita.ua), що пропонують своїм відвідувачам проходження курсів (у тому числі з освітньої тематики) задля підвищення рівня своєї педагогічної майстерності, професійної компетентності й культури. За бажанням студенти можуть записатися на певні курси і прослухати їх, отримавши наприкінці сертифікат. Таке добровільне навчання значно розширює академічне навчання студентів у закладі вищої освіти, сприяє задоволенню їхніх пізнавальних інтересів, розширенню світогляду, формуванню педагогічної культури, мобільності, а також знайомству з реальним практичним освітнім досвідом та актуальними проблемами у сфері освіти;

– робота з інформаційно-освітнім порталом відповідних кафедр, сайтом університету та навчальною платформою Moodle на сайті закладу вищої освіти. Так, робота на платформі Moodle доступна за попередньою реєстрацією як викладачів, так і студентів. Викладачі розміщують на платформі Moodle усю інформацію стосовно тих курсів, які вони викладають, як-то: навчальні і робочі програми, силабуси, тексти лекцій, плани семінарських занять, матеріали для проведення занять (презентації, електронні наочні посібники, відеофайли тощо), базову й допоміжну літературу до навчальної дисципліни (у тому числі електронні й мультимедійні підручники у вільному доступі), тестові завдання, питання до заліку чи іспиту, критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни, що вивчається. Студенти, у свою чергу, працюючи на платформі Moodle, завантажують усі виставлені необхідні навчальні матеріали, переглядають відеоматеріали та презентації. Окрім того, студенти мають можливість пройти онлайн тести або виконати завдання для самостійної роботи і прикріпити їх для перевірки викладачу, а також скласти онлайн залік або іспит у режимі реального часу, що вдало відповідає потребам сьогодення. Усе це дозволяє організувати дистанційну освіту здобувачів вищої освіти, індивідуалізувати їхній процес навчання;

– створення і ведення викладачами власних блогів, де відображається вся потрібна інформація стосовно вивчення певної навчальної дисципліни, надаються поради та рекомендації стосовно засвоєння певної теми, висвітлюються поточні результати навчання студентів. Порівняно із роботою на платформі Moodle, блоги викладачів організують більш неформальне спілкування між учасниками освітнього процесу, вони є більш відкритими й оперативними (можна поставити викладачу будь-яке запитання, і відповідь на нього можуть побачити й інші відвідувачі блогу). Це сприяє покращенню емоційного фону навчання, установленню позитивної психологічної атмосфери занять, налаштуванню на активне навчання та налагодженню міжособистісних контактів між викладачами та здобувачами вищої освіти;

– застосування програм для організації відеозв'язку і відеоконференції між учасниками освітнього процесу в режимі реального часу (зокрема, Zoom, Meet), що дозволяють при неможливості проведення аудиторних занять залучати до 100 учасників до проведення лекцій і семінарів дистанційно. Така організація процесу навчання частково перетворюється на Smart Education – принципово нове освітнє середовище, яке об'єднує викладачів та студентів з усього світу [5]. Це дозволяє оперативно встановлювати зв'язок між викладачами і студентами, не зупиняти освітній процес при неможливості безпосереднього відвідування закладу освіти, організувати ефективне навчання і спілкування, а також залучати до освітньої діяльності інших учасників із закладів освіти різних міст і навіть країн, проводити гостьові лекції;

– використання особистих інформаційно-комунікаційних сервісів (зокрема, електронної пошти, додатків Viber, Telegram, Skype на смартфонах або комп'ютерах) з освітньою метою, як-от: оперативне інформування щодо організації навчання; установлення індивідуального зв'язку зі студентами; уточнення нагальних поточних проблем і надання відповідей на запитання, що цікавлять студентів; надання рекомендацій і порад стосовно підготовки студентів до занять або оцінювання їх початкових досягнень тощо. Це сприяє набуттю процесом навчання більшої особистісної орієнтації, задоволенню індивідуальних пізнавальних запитів, ефективній мотивації студентів до навчання;

– залучення здобувачів вищої освіти до здійснення проєктної та дослідницької діяльності із використанням ІКТ, що передбачає пошук ними необхідної інформації в мережі Інтернет, її аналіз та обробку, виконання проблемних завдань, проведення досліджень педагогічної тематики. Так, з навчальної дисципліни «Педагогіка» студентам пропонується виконати дослідження на такі теми: «Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках», «Особливості роботи вчителя з дітьми з особливими освітніми потребами», «Організація взаємодії учасників освітнього процесу (учнів, учителів, батьків)» тощо. Причому, студенти мають не лише знайти теоретичний матеріал на відповідну обрану тему, але й розкрити її з практичної точки зору: вивчити і представити рекомендації щодо реальної організації освітньої роботи з дітьми, запропонувати форми, методи і засоби розв'язання поставленого завдання; дібрати відеоматеріал з теми, зробити презентацію результатів свого дослідження;

– залучення студентів до участі в мережевих проєктах, інтернет-олімпіадах (у тому числі й міжнародних) і конкурсах із педагогічних дисциплін, що проводяться на основі поєднання очних і заочних форм (перші етапи – заочні, а заключний етап – очний). Використання мережі інтернет знімає територіальні або інші обмеження і надає можливість студентам узяти участь у різноманітних дистанційних заходах. Це розширює академічну мобільність студентів, допомагає їм установити контакт і спілкуватися з іншими учасниками освітнього процесу з інших закладів освіти, а також дозволяє перевірити знання студентів з навчальної дисципліни;

– використання комп'ютерних тестів (як підсумкових, так і поточних) для перевірки рівня засвоєння студентами знань із педагогічних дисциплін, що враховується при виставленні підсумкової оцінки. Контроль навчально-пізнавальної діяльності здійснюється за допомогою тестів, створених програмою Kahoot, Google форм, тест в Moodle (Есе). Водночас створення тестів на сайті paurok.com.ua, vseosvita.ua за допомогою «конструктора тестів» сприяє значній економії часу. Створивши необхідний тест, достатньо дати лише студентам QR-код для

зчитування. Студенти мають виконати тест у режимі реального часу, а результати тестування (як загальні, так і індивідуальні) надаються викладачеві на його авторизованій сторінці у вигляді відсотків, оцінок, балів.

Необхідно підкреслити, що всі зазначені вище види діяльності є складовими єдиного інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти, що також інтегрує інформаційно-освітні ресурси (електронні бібліотеки, навчальні програми і системи), телекомунікаційні й програмно-технічні засоби, забезпечує інформаційну підтримку та організацію освітнього процесу, здійснення наукових досліджень, професійного консультування [5].

Висновки. Отже, інформаційно-комунікаційні технології широко використовуються при викладанні педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти. Це передбачає використання засобів мультимедіа під час занять; застосування різноманітних електронних матеріалів; створення та використання електронних і мультимедійних підручників із педагогічних дисциплін, а також предметів спеціальності студентів, аудіо та відео енциклопедій, електронних наочних посібників; застосування тематичних Інтернет-ресурсів; роботу з інформаційно-освітнім порталом відповідних кафедр, сайтом університету та навчальною платформою Moodle на сайті закладу вищої освіти; створення і ведення викладачами власних блогів; застосування програм для організації відеозв'язку і відеоконференції між учасниками освітнього процесу в режимі реального часу (Zoom, Meet); використання особистих інформаційно-комунікаційних сервісів (електронної пошти, додатків Viber, Telegram, Skype на смартфонах або комп'ютерах); залучення студентів до здійснення проектної та дослідницької діяльності із використанням ІКТ; залучення студентів до участі в мережевих проєктах, Інтернет-олімпіадах і конкурсах із педагогічних дисциплін, що проводяться на основі поєднання очних і заочних форм; використання комп'ютерних тестів для перевірки рівня засвоєння студентами знань із педагогічних дисциплін.

Загалом, застосування ІКТ при вивченні педагогічних дисциплін сприяє підвищенню ефективності навчання та працездатності студентів, розвитку їхньої самостійності та талантів, легшому сприйняттю та запам'ятовуванню навчального матеріалу, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання, допомагає переключати увагу студентів завдяки чергуванню різних форм подачі навчальної інформації та дозволяє здійснювати оперативний контроль за рівнем засвоєння матеріалу.

Дана стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективними вважаємо дослідження впливу різних освітніх технологій (здоров'язбережувальні, дистанційні, змішані) на якість навчання студентів у закладах вищої освіти, а також вивчення розвитку й особливостей упровадження різних освітніх технологій в Україні та світі історичній ретроспективі.

Список використаної літератури

1. Соколова О. Використанні інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні філологічних дисциплін. 2018. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-informacijno-komunikacijnih-tehnologij-pri-vikladanni-filologicnih-disciplin-68640.html> (дата звернення: 30.11.2020).
2. Вовковінська Н. Як створити комп'ютерну презентацію. Київ: Шкільний світ, 2009. 128 с.
3. Мандрико Т., Михайленко Н. Роль і місце ІКТ у викладанні психолого-педагогічних дисциплін. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36. С. 305–310. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012_36_51 (дата звернення: 29.11.2020).
4. Хмизова О. Функціональні можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 506–509. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2011_10_124 (дата звернення: 29.11.2020).
5. Гуревич Р., Кадемія М., Шевченко Л. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посіб.; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
6. Майборода Л. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності педагога професійного навчання (на прикладі професій галузі зв'язку): метод. реком. Київ: ФОП Поліщук О. В., 2012. 104 с.
7. Онищенко С., Вертипорох Д. Застосування ІКТ при викладанні дисциплін циклу машинознавства під час підготовки майбутніх учителів технології. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2015. Вип. 1. С. 253–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2015_1_36 (дата звернення: 29.11.2020).

EXPERIENCE IN USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING PEDAGOGICAL DISCIPLINES

Sobchenko Tetyana

PhD in pedagogical sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Introduction. *The article presents the experience in using information and communication technologies in teaching pedagogical disciplines to students at higher educational institutions. The significance of using information and communication technologies is caused by modern requirements of the society and education, in particular, rapid pace of development of the society and the use of information technologies in all spheres of life.*

The aim of the article is highlighting the experience in using information and communication technologies in teaching pedagogical disciplines to students at higher educational institutions.

Methods. *In order to achieve the aim, certain methods have been used. They are: the general scientific methods (analysis, synthesis, generalization, comparison and classification of the scientific sources), the empirical methods (study of the results of students and lecturers' educational activities).*

Results. *It has been revealed in the article that there are different ways of using information and communication technologies in teaching pedagogical disciplines in higher educational institutions. They are: using multimedia means in classes; using different electronic materials; creation and use of electronic and multimedia textbooks, audio and video encyclopaedias, electronic visual aids; using thematic Internet resources; work with information and educational portal of the departments, the university website and educational platform Moodle on the university website; teachers' blogging; using programs (Zoom, Meet) for organization of video communication and video conferences with the participants of educational process in real time; using personal information and communication services (emails, Viber, Telegram, Skype applications on smartphones or computers); students' involving in project and research activities using information and communication technologies; students' participation in network projects, Internet Olympiads and contests in pedagogical disciplines; using computer tests for the assessment of students' knowledge of pedagogical sciences.*

Conclusion. *The material of the article makes it possible to conclude that using information and communication technologies in teaching pedagogical disciplines helps to improve the efficiency of education, students' ability to work and develop their independence and talents, facilitates perceiving and memorizing the educational information, provides individualization and differentiation of education etc.*

Key words: *information and communication technologies, pedagogical disciplines, students, multimedia, resources, Internet, services.*

References

1. Sokolova, O. (2018). *Vykorystannia informatsiyno-komunikatsiynykh tehnologiy pry vykladanni filologichnykh dystsyplin [Use of information and communication technologies in teaching philological disciplines]*. URL : <https://vseosvita.ua/library/vikorystanna-informacijno-komunikacijnih-tehnologij-pri-vykladanni-filologichnih-disciplin-68640.html> (last accessed: 30.11.2020) [in Ukrainian].
2. Vovkovinska, N. (2009). *Yak stvoryty kompiuternu prezentatsiyu [How to create a computer presentation]*. Kyiv : Shkilnyi svit [in Ukrainian]
3. Mandryko, T., & Mikhailenko, N. (2012). Rol i mistse IKT u vykladanni psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin [Role and place of information and communication technologies in teaching psychological-pedagogical disciplines]. *Pedagogy of higher and secondary school*, 36, 305-310. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSH_2012_36_51 (last accessed: 29.11.2020). [in Ukrainian].
4. Khmyzova, O. (2011). Funktsionalni mozhlyvosti vykorystannia informatsiyno-komunikatsiynykh tehnologiy u fahoviy pidhotovtsi maibutnih uchyteliv pochatkovykh klasiv [Functional potentialities of using information and communication technologies in the professional training of future elementary school teachers]. *Pedagogical discourse*, 10, 506-509. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2011_10_124 (last accessed: 29.11.2020). [in Ukrainian].
5. Gurevich, R. (Ed.), Kademiia, M., & Shevchenko, L. (2012). *Informatsiyni tehnologii navchannia: innovatsiynyi pidhid [Information technologies: innovative approach]*. Vinnytsia : TOV firm «Planer» [in Ukrainian]
6. Maiboroda, L. (2012). *Metodyka zastosuvannia informatsiyno-komunikatsiynykh tehnologiy u diialnosti pedahoha profesiynoho navchannia (na prykladi profesii galuzi zviazku) [Methodics of using information and communication technologies in the work of teacher of vocational training (on the example of professions in the field of*

communications)]. Kyiv : FOP Polishchuk O. V. [in Ukrainian]

7. Onyshchenko, S., Vertyporoh, D. (2015). Zastosuvannia IKT pry vykladanni dystsyplin tsykladu mashynoznavstva pid chas pidgotovky maibutnih uchyteliv tehnologii [Use of ICT in teaching the disciplines of Mechanical Engineering cycle in training future Technology teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, 1*, 253-258. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2015_1_36 (last accessed: 29.11.2020). [in Ukrainian].

Отримано редакцією 29.12.2020 р.

УДК 808.5

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-78-85

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Карась Олена Дмитрівна

аспірантка кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва,
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: elenakaras1509@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7192-9835

У статті висвітлено наукові погляди на теоретичні основи мовленнєвої культури в зарубіжній лінгвістиці та професійній лінгводидактиці. З'ясовано зміст понять «мовленнєва культура», «культура мовлення» в працях зарубіжних науковців, охарактеризовано основні ознаки досліджуваного поняття (нормативність, ясність, точність, чистота, логічність, доречність). На основі порівняльного аналізу лінгводидактичних та лінгвістичних поглядів на структуру і зміст поняття «мовленнєва культура» визначено спільні та відмінні аспекти в дефініюванні означеного терміна зарубіжними науковцями. Розкрито сутність мовної політики Німеччини, Польщі, Англії, Франції з питань формування мовленнєвої культури як основи сталої мовної ситуації в країні. Виокремлено основні причини актуальності проблем мовленнєвої культури в різних країнах світу. Автором статті запропоновано власне трактування поняття «мовленнєва культура» як обов'язкового та невід'ємного складника загальної культури особистості.

Ключові слова: культура, мовленнєва культура, культура мовлення, мовна ситуація, професійне мовлення, професійна лінгводидактика, мова, мовлення, ознаки мовленнєвої культури, пуризм, мовна політика.

Постановка проблеми. Мовленнєва культура та культура мовлення вже давно перебувають у центрі уваги українських дослідників. Ступінь володіння суспільством мовленнєвою культурою є основою мовної ситуації будь-якої країни. З огляду на це простежуємо низку наукових розвідок, присвячених проблемам мовної політики різних держав, у яких аналізується зв'язок між мовленням, мовою і культурою, мовою і нацією, вплив засобів масової інформації на мовну ситуацію в країнах, розвиток мовної освіти.

У сучасному суспільстві важливого значення набуває формування комунікативної компетентності та постає актуальна необхідність дослідження мовленнєвої культури як чинника становлення особистості в професійній сфері.

В умовах, коли проблеми мовної ситуації в країні стають поряд із загальнокультурними проблемами суспільства, саме професійна мовна освіта як вищий прояв гуманізації та гуманітаризації навчання може сформувати в людині цілу систему ціннісних особистісних якостей: культуру мовлення, культуру мислення, культуру поведінки. Необхідні людині будь-якої професії лінгвістична і комунікативно-культурологічна компетентності, які реалізуються в досконалому володінні мовленнєвою культурою, дають змогу повною мірою реалізувати себе в обраній спеціальності.

Отже, питання мовленнєвої культури та культури мовлення є дуже актуальними як для вітчизняних, так і для зарубіжних лінгводидактів та лінгвістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних вітчизняних науковців значний внесок у дослідження мовленнєвої культури та культури мовлення зробили В. Александрова (розглядає мовленнєву культуру як критерій комунікативної компетентності, складну систему мовних знаків, підґрунтям якої є мовні й моральні правила та норми поведінки), Н. Бабиц (за твердженням дослідниці, центральним поняттям культури мовлення є